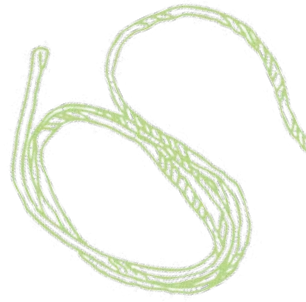

Färgväxter

Bladmynta
Perilla frutescens

Bronsfänkål
Foeniculum vulgare

Dahlia
Dahlia x pinnata

Färgpilört
Persicaria tinctoria

Färgreseda
Reseda luteola

Gullskära
Cosmos sulphureus

Jättedaggkäpa
Alchemilla mollis

Krapp
Rubia tinctorum

Lök
Allium cepa

Safflor
Carthamus tinctorius

Sommarrudbeckia
Rudbeckia hirta var. pulcherrima

Stinktagetes
Tagetes minuta

Tigeröga
Coreopsis tinctoria

Vejde
Isatis tinctoria

Vårtbjörk
Betula pendula

Ängsskära
Serratula tinctoria

Växter som ger färg åt textilier

Många av färgväxterna är allmänt kända såsom krapp och vejde men det finns andra växter som också fungerar bra att färga med exempelvis tagetes, dahlior och även några köksväxter som lök och lila morot.

Växtfärger fäster lätt på ull och silke. Växtfibrer som bomull och lin är mer kompakta och behöver bearbetas mer innan färgning. Nästan alla växtfärgningsämnen är vattenlösliga men det behövs betmedel för att färgen ska fästa på textilfibrer. Det fungerar som ett slags klister för färgen. Betning gör också att färgen inte bleks så lätt. Ett vanligt betmedel är alun.

Björk *Betula*-släktet

Björkar finns i alla nordliga världsdelar och har använts av människor på många olika sätt. Björken är en av de äldsta naturliga färgväxterna i Norden. I Sverige finns vårtbjörk *Betula pendula*, glasbjörk *Betula pubescens* och dvärgbjörk *Betula nana*. Bladen från dessa ger starka gula färger.

Brännässla *Urtica dioica*

Brännässla förekommer i tempererade Eurasien och norra Afrika. Stjälkar från brännässlor har tidigare använts i stor utsträckning för att ge fibrer. Brännässla är också en gammal färgväxt som ger textilier gulgröna färger.

En *Juniperus communis*

Enen finns över hela norra halvklotet. Den växer långsamt med påföljd att stam och grenar blir tätvuxna och sega. En är en bra färgväxt. Kvistar, med barren kvar, ger en lysande gulbeige färg med röda toner.

Gran *Picea abies*

Ett av våra vanligaste skogsträd är granen som framförallt har använts för sitt virke. Granen har sin utbredning i Europa. Det går bra att färga textilier med gran. Kvistar med barr och kottar ger en gulbeige färg som är mycket hållbar.

Färgpilört *Persicaria tinctoria*

Färgpilört är en subtropisk, ettårig ört från Kina. Den innehåller blå indigopigment och var under tusentals år den mest använda färgväxten i östra Asien.

Mest miljövänligt är om färgningen sker genom fermentering (en naturlig jäsningsprocess).

På 2000-talet har provodlingar av färgpilört anlagts i flera europeiska länder, med lovande resultat.

Krapp *Rubia tinctorum*

Krapp växer naturligt från Sydeuropa till västra Himalaya och är en av de äldsta färgväxterna. Människan har färgat med krapprotter i årtusenden. Växten har tidigare odlats även i Sverige och förekommer idag sparsamt förvildad. Numera importerar rötter i mindre omfattning.

Färgämnet *alizarin* är ett rött färgpigment som ursprungligen utvanns ur roten på krapp. Idag framställs det syntetiskt ur stenkolkstjära.

Färgning med *alizarin* (krapprot) ger röda, rosa, orange-röda eller tegelröda färger på textilier. Det röda färgämnet påverkas av temperaturen på färgbadet, ju varmare desto mer brunröda toner.

Pil och viden *Salix-släktet*

Det går bra att färga textil med pil och vide. Bladen eller barken ger gula och bruna färg-toner. Mest färg ger mandelpil *Salix triandra*.

Stinktagetes *Tagetes minuta*

Stinktagetes har sitt ursprung i Sydamerika. Växten blir upp till två meter hög och producerar små vita blommor.

Den används som krydda och bekämpningsmedel samt till färgning.

Var försiktig – växten innehåller ämnen som tillsammans med solljus kan orsaka brännskador på huden.

Vid Moi universitetet i Kenya pågår forskning om stinktagetes som ett alternativ till syntetiska färgämnen.

Textilier färgade med stinktagetes får nyanser från gult till beiget.

Vejde *Isatis tinctoria*

Vejde innehåller det blå färgämnet indigo. Växten odlades i Norden för ca 2 000 år sedan. Under medeltiden var det den näst viktigaste handelsvaran efter vin i Europa, men den förlorade sin betydelse på 1500-talet efter att färgämnet indigo började importeras från Indien.

Historiskt har vejdefärgning varit en mycket komplicerad process med hemliga recept som endast några få hantverkare kände till. Mest miljövänligt är om färgningen sker genom fermentering (en naturlig jäsningsprocess).

Vejde växer sällsynt vilt vid Östersjöns stränder i södra Sverige.

Släktet *Indigofera*

Släktet *Indigofera* omfattar över 700 arter. Endast ett fåtal av dessa innehåller det blå färgämnet indigo. Vanligast i odling är indigo, *I. tinctoria* från tropiska Asien. Men här är denna art svårare att odla för en bra skörd. Vi har fått bättre resultat med andra arter – *I. suffruticosa* och *I. australis*.

Mest miljövänligt är om färgningen sker genom fermentering (en naturlig jäsningsprocess) i färgbadet. Denna process ger textilierna blå färger.